

فرهنگ تخصصی روسی-فارسی علوم سیاسی و روابط بین‌الملل: بایسته‌ها و ضرورت‌ها

دکتر سعیده دست آموز ©

استادیار گروه زبان روسی، دانشگاه الزهراء

تهران، ایران

s.dastamooz@alzahra.ac.ir

دکتر وحید حسین زاده

استاد مدعو گروه روابط بین‌الملل، دانشگاه امام صادق (ع)،

تهران، ایران

hosseinzadeh.vahid@mail.ru

واژه‌های کلیدی: اصطلاحات سیاسی، فرهنگ دوزبانه، زبان روسی، زبان فارسی.

وجه تمایز علوم مختلف با یکدیگر در هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی‌های آن‌هاست. این تفاوت در هستی‌شناسی‌ها باعث گردیده که علوم مختلف اصطلاحات متفاوتی برای تبیین جهان خود، انتخاب یا وضع کنند. به عبارت دیگر هر علمی زبان مخصوص به خود دارد که ادراکات خود را به‌وسیله آن بیان می‌کند. لذا علاوه بر زبان معیار ما با زبان‌های علمی سر و کار داریم که اصطلاحاً به آن «زبان تخصصی» گفته می‌شود. زبان تخصصی اقتصاد، علوم سیاسی، فیزیک، حقوق، شیمی و غیره. شاید بتوان مهمترین وظیفه فرهنگ‌های دوزبانه تخصصی را اینگونه بیان کرد: یافتن بهترین معادل‌ها در زبان مقصد برای واژگان تخصصی زبان مبدا.

در حوزه تدوین فرهنگ عمومی روسی-فارسی اگرچه آثار فاخری ارائه گردیده اما در زمینه فرهنگ تخصصی روسی-فارسی آثار بسیار محدودی تدوین شده‌است از آن میان می‌توان به «فرهنگ واژگان اسلامی: فارسی-روسی، روسی-فارسی» اشاره نمود که توسط حسین غلامی تدوین گردیده. همچنین می‌توان از فرهنگ لغت روسی-فارسی «Русско-персидский словарь дипломатической лексики» نام برد که در زمینه دیپلماسی تدوین گردیده است. معادل‌های نامناسب فارسی و استفاده از واژگان غیر مرسوم در فارسی معیار از نقاط ضعف‌های جدی این فرهنگ لغت به حساب می‌آید.

امروزه با گسترش روابط دو جانبه میان ایران و روسیه نیاز مبرمی در زمینه تدوین فرهنگ‌های تخصصی روسی-فارسی وجود دارد تا جامعه علمی بتواند از مزایای آن بهره‌مند شود. در این میان یکی از زمینه‌هایی که مغفول مانده‌است، علوم سیاسی و روابط بین‌الملل است. این در حالی است که روابط دو جانبه دو کشور به ویژه طی سال‌های اخیر در زمینه‌های مختلف بهبود چشم‌گیری داشته است. همچنین ایران و روسیه در سطح منطقه نیز توانسته‌اند همکاری‌های نزدیکی با هم داشته باشند. حل و فصل مسئله خزر و نیز همکاری‌های نظامی-امنیتی در سوریه دو مثال بارز برای این موضوع به حساب می‌آید. جمیع این موارد باعث گردیده که جامعه علمی دو کشور نیاز بیشتری به مراجعه مستقیم به منابع علمی طرف مقابل داشته باشد که این خود گویای ضرورت تدوین فرهنگ‌های تخصصی در حوزه‌های مختلف علوم سیاسی و روابط بین‌الملل است.

در مسیر تدوین فرهنگ‌های تخصصی عموماً و تدوین فرهنگ‌های تخصصی علوم سیاسی، توجه به چند نکته ضروری می‌باشد که در زیر به آنها اشاره می‌شود:

الف) واژه‌های تخصصی زیادی از زبان‌های دیگر در زبان فارسی ظهور پیدا کرده‌اند. فرهنگ‌های تخصصی باید بتوانند ضمن جمع‌آوری واژگان جدید غیر فارسی، واژگان جدید فارسی را شناسایی کنند. ب) امروزه فرهنگ‌نویسی نه فقط بر اساس واژگان‌نگاری بلکه مبتنی بر واژگان‌شناسی و کاربردهای مختلف واژه‌ها صورت می‌پذیرد.

ج) با تخصصی‌تر شدن نیازهای جامعه، نیازهای مختلفی برای فرهنگ‌های تخصصی از سوی افراد و مشاغل مختلف (دانشجو، بازرگان، مترجم، پژوهشگر، توریست و غیره) پدید آمده که در مسیر تدوین فرهنگ‌های تخصصی تا حد امکان نیاز گروه‌های مختلف باید پاسخ داده شود.

د) در مسیر تدوین فرهنگ تخصصی دو گونه مشکل وجود دارد. مشکلات زبانی و مشکلات فرازبانی. مشکلات زبانی به این معناست که ممکن است در برابر واژگان زبان مبدأ، معادل ترجمانی و نه واژگانی در زبان مقصد وجود نداشته‌باشد. به عنوان نمونه (mopoz) که شاید واژه (سرما) معادل مناسبی برای آن نباشد و باید برای آن معادل ترجمانی (سرمای خیلی شدید) را بکار برد. اما مشکلات فرازبانی به تفاوت در فرهنگ و آداب و رسوم مرتبط است. پیدا کردن معادلی که بتواند تمام جنبه‌های زبانی و فرازبانی را پوشش دهد کار ساده‌ای نیست و نیاز به دانش کافی در زبان و نیز آن گرایش تخصصی است.

این پژوهش تلاش دارد تا ضرورت‌های تدوین یک فرهنگ تخصصی روسی-فارسی علوم سیاسی و روابط بین‌الملل را مورد واکاوی قرار دهد. هدف از این پژوهش تعیین ویژگی‌های اصلی اصطلاحات علوم سیاسی و روابط بین‌الملل در زبان روسی و بررسی مشکلات اصلی هنگام تهیه فرهنگ دوزبانه روسی به فارسی در این حوزه است. برای رسیدن به این هدف به سوالات زیر پاسخ داده خواهد شد:

چه اصطلاحاتی در حوزه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل قرار می‌گیرند؟ از چه راه‌هایی می‌توان برای معادل‌یابی اصطلاحات این حوزه استفاده کرد؟ چه مشکلاتی در هنگام تهیه این فرهنگ دوزبانه بروز می‌کند؟

در این تحقیق از شیوه پژوهش توصیفی، مقایسه‌ای، تحلیل معناشناختی و سبک‌شناختی استفاده خواهد شد.

نتایج حاصل از این تحقیق برای تهیه یک فرهنگ لغت روسی-فارسی در حوزه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل استفاده خواهند شد.

References

منابع

۱. غلامی، حسین (۱۳۹۳)، فرهنگ واژگان اسلامی: فارسی-روسی، روسی-فارسی، تهران: انتشارات بین‌المللی الهدی.
۲. طیب زاده، امید (۱۳۸۴)، رابطه فرهنگ‌نگاری و دستورنویسی، نامه فرهنگستان، شماره ۲۸، صص ۲۷-۳۱.
۳. یارمحمدی، لطف الله (۱۳۶۹)، بحثی در فرهنگ‌نگاری و فرهنگ دوزبانه، نشر دانش، شماره ۶۲، صص ۱۷-۲۲.
۴. فیاضی، مریم سادات (۱۳۹۶)، فرهنگ‌نگاری در قلمرو زبان‌شناسی شناختی، شماره ۱۴، صص ۱۳۵-۱۴۴.
۵. القاسمی، علی محمد (۱۳۷۰)، معیارهای تدوین انتخاب و ارزیابی فرهنگ‌های دوزبانه، کلک، شماره ۱۸ و ۱۹، صص ۷۰-۷۵.
۶. خدیوی، شهناز (۱۳۶۶)، معیارهای انتخابات فرهنگ‌های دوزبانه با تاکید بر فرهنگ‌های انگلیسی-فارسی، جامعه‌شناسی کاربردی، شماره ۱، صص ۶۱-۷۶.
۷. حق شناس، علی محمد، سامعی، حسین، انتخابی، نرگس (۱۳۸۱)، فرهنگ نویسی دوزبانه: ضرورت‌ها و مشکلات، کتاب ماه ادبیات، شماره ۵۸، صص ۶۶-۷۱.
8. Островенко Е. Д. (2013), Русско-персидский словарь дипломатической лексики, Москва: МГИМО.
9. ХаритоновЕ.М. (2005), КРАТКИЙ СЛОВАРЬ ПОЛИТИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ, Краснодар: КУБАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АГРАРНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ.